

УНИВЕРЗИТЕТ У НОВОМ САДУ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

Кандидат: СВЕТЛАНА МИЛАШИНОВИЋ

Тема: **РОМАНЕСКНИ ЈУНАК СРПСКЕ МОДЕРНЕ ИЗМЕЂУ ИНДИВИДУАЛИЗМА И ПАТРИЈАРХАЛНОСТИ**

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
<ol style="list-style-type: none">
1. Датум и орган који је именовео комисију 12. 2. 2016, Наставно-научно веће Филозофског факултета у Новом Саду
2. Састав комисије са знаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен: др Горана Раичевић, ред. проф. за ужу научну област Српска и јужнословенске књижевности са теоријом књижевности, 23.4. 2015, Филозофски факултет у Новом Саду, ментор др Слободан Владушић, ванр. проф. за ужу научну област Српска и јужнословенске књижевности са теоријом књижевности, 6.11.2014, Филозофски факултет у Новом Саду др Горан Максимовић, ред. проф за ужу научну област Српска и јужнословенске књижевности, 2.6.2008, Филозофски факултет у Нишу
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
<ol style="list-style-type: none">
1. Име, име једног родитеља, презиме: Светлана (Љубомир) Милашиновић
2. Датум рођења, општина, република: 26. 4. 1980, Суботица, Република Србија
3. Датум одбране, место и назив магистарске тезе: 23. 12. 2009, Филозофски факултет, Нови Сад, <i>Есеји Момчила Настасијевића</i>
4. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука: књижевне науке
III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
„Романескни јунак српске модерне између индивидуализма и патријархалности“
IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
Докторска дисертација „Романескни јунак српске модерне између индивидуализма и патријархалности“ има 186 страна и састоји се од Увода (1-12) и пет поглавља од којих свако садржи и неколико потпоглавља: 1. Мостарске приповести испрчане на међи два века – У смени два царства, старог и новог (Светозар Ћоровић), 12-37; 2. Симулација патријархалне заједнице (Борисав Станковић), 37-90; 3. Идеал слободног, природног човека (Иво Ћипико), 90-113; 4. Урушени идеали (Милутин Ускоковић), 113-149; 4. Идентитет романескног јунака у служби претече модерног романа (Вељко Милићевић), 149-167; 5. Теорија идентитета као битна карика у развоју индивидуалности, 167-177, Закључка (177-183) и Литературе (183-186).

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

У уводном поглављу које садржи три потпоглавља (Модернизација колективне свести, Отпор колективне свести и Идеал слободе као рефлексивна функција колективне свести) постављају се друштвени и културолошки контекстуални оквири за проучавање оних српских писаца и њихових дела што тематизују напетост и антагонизме између деловања супротстављених процеса: наглашене индивидуализације коју доноси модерност (развој градова, технолошке и институционални напредак) и снажног колективитета, као и његове основне јединице – патријархалне задруге, етички уређене на начин који поништава или ставља у други план жељу и добробит јединке у корист опстанка колектива. Глас књижевних јунака српских писаца с прелома 19/ 20. век открива се, у овом контексту, као знак индивидуалне побуне, а исход тог и таквог бунта као значајан показатељ опште друштвене и културне климе једнога доба.

У поглављу у којем се анализира опус Светозара Ђоровића (1875-1919) са насловом „Мостарске приповести испрличане на међи два века, у смени два царства, старог и новог“ полази се од тезе да је паралелно са променом жанровске врсте, оним својеврсним скоком из приповете у роман, Ђоровић постао модерни писац. Показује се како, продубљујући психолошки аспект главних ликова својих романа *Мајчина султанија*, *Стојан Мутикаша* и *Међу својима*, Ђоровић захвата и у проблем изразито сучељених супротности: старо/ново, рурално/урбано, индивидуално/колективно, испитујући етичке и шире друштвене последице јаза који се рађа из оваквих судара у појединцу и друштву као целини. Разматрају се и нове појаве у српском роману – антијунак, отуђење, психологија женске свести и сл.

У поглављу под насловом „Симулација патријархалне заједнице“ анализирају се, са становишта дефинисане проблематике, романи Борисава Станковића (1876-1927) *Нечиста крв* и *Газда Младен*, у којима се јунаци и њихове судбине обликују такође око преломних догађаја, колективне и индивидуалне природе. Открива се суштински фокус Станковићевих романа, а то је разобличавање или деконструкција патријархалног друштвеног обрасца. Као и код Ђоровића, женска психолошка свест и њени конфликти са родном улогом жене у патријархалном свету, као и етички проблеми, истичу се опет на фону дихотомија и подељености на старо/ново, сељачко/варошко. Успоставља се и паралела Ђоровићевог и Станковићевог романескног јунака а уводи се, поред анализа дискурса о телесном и чулном, и проблем естетског идеала ситуиран у женски принцип. Неуспех јунака да прегазе јаз који дели старо и ново тумачи се и њиховом „заглављеношћу“ у лиминалност што за последицу има и недовршеност процеса индивидуације.

Поглавље „Идеја о слободном природном човеку“ анализира роман Ива Ћипика *За крухом*, у којем се, на фону већ помињаних дихотомијама осликава портрет интелектуалца који покушава да се издигне изнад сиромашног света приморја и загоре. Показује се како јунак, суочен са стварношћу у којој све ново није у исто време морално и добро, остаје у некој врсти прелазног простора, не налазећи могућност да се уклопи ни у стару ни у нову заједницу. Идеализација сељака и природе, као чест мотив и модерне поезије и прозе и у овом случају показује се као носталгија појединца за одузетим окриљем.

О романима Милутина Ускоковића *Чедомир Илић* и *Дошљаци* говори се у поглављу „Урушени идеали“. О односима које млади јунаци, дошљаци из провинције у град (Београд се у овим романима такође може сматрати једним од књижевних јунака) успостављају са околином, говори се у контексту тзв. хамлетовског комплекса, идеализма и тежње за променом, те nihilистичких идеја и женске еманципације. Усамљеност главних јунака и њихова неспособност да у новом свету остваре истинске и аутентичне везе са Другим такође говори и о неуспешној трансформацији друштва из патријархалног у нови, модерни, грађански колективни образац. Прекинут живот ауторов у катастрофи Првог светског рата говори, у трагичном тону, и о спољашњим прекидима континуитета процеса који воде до модернизације српског друштва и културе. Преко паралеле Ћипикове и Ускоковићеве поетике доводи се у везу идеал слободног природног човека и идеал о апсолутној слободи личности.

У поглављу под насловом „Идентитет романескног јунака у служби претече модерног романа“ говори се о роману *Беснуће* Велка Милићевића у којем је усамљеност и отуђеност главног лика и од родитељског дома (села) и од нове средине (града) најекстремније изражена осећањима пасивности и равнодушности – што се у општијем контексту јужнословенске и европске књижевности откривају као заједничке особине модернистичког јунака. Губљење везе са заједницом и Другим открива се и као важан чинилац губљења идентитета, и о томе се говори у потпоглављу које Ускоковића и Милићевића означава као претечу авангардног романа (Црњански, Крлежа).

Поглавље „Теорија идентитета као битна карика у развоју индивидуалности“ излаже основе теорије идентитета и кризе идентитета Ериха Ериксона као становиште које може послужити као илустрација унутрашњих превирања у ликовима српског романа с почетка 20. века.

<p>На крају следи Закључак у којем се сумирају резултати истраживања и коришћена литература</p>
<p>VI Списак научних и стручних радова који су објављени или прихваћени за објављивање на основу резултата истраживања у оквиру рада на докторској дисертацији</p> <p>Кандидаткиња Светлана Милашиновић није објављивала резултате до којих је дошла у истраживањима о овој теми.</p>
<p>VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА</p> <p>Дисертација „Романески јунак српске модерне између индивидуализма и патријархалности“, а на основу анализе српског романа с прелома 19/20. век, потврђује хипотезу о томе да је преломни друштвени тренутак у којем долази до модернизације друштва, те промене колективног обрасца из патријархалног у грађански, довео и појединца у позицију лиминалности, неодређености и кризе идентитета. Осећања неприпадања, отуђења од заједнице, несналажење, осећања изгубљености, несигурности и равнодушности, као кључни мотиви модернистичке литературе и као обележја доживљаја света модерног човека, сведоче и у српском роману модерне о трауматичном доживљају прелома и промене које носи појединац, као и о турбулентном времену трансформације шире друштвене парадигме.</p>
<p>VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА</p> <p>НАПОМЕНА: Експлицитно навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.</p> <p>Теза „Романески јунак српске модерне између индивидуализма и патријархалности“ на успешан начин, повезивањем аналитичког и синтетичког метода, открива суптилне везе које литература успоставља са ширим друштвеним и историјским контекстом, избегавајући поједностављивања „старог“ историзма које у књижевном делу види пуко сведочанство или одраз реалности. Захваљујући томе, и епоха српске модерне, као и њене стилске, тематске и мотивске карактеристике, представљене у претходним истраживањима, у светлу у којем су показане у анализама ове дисертације, уочавају се као јасније и упечатљивије, тако да њени резултати потврђују и резултате из релевантне литературе.</p>
<p>IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:</p> <p>НАПОМЕНА: Експлицитно навести да ли дисертација јесте или није написана у складу са наведеним образложењем, као и да ли она садржи или не садржи све битне елементе. Дати јасне, прецизне и концизне одговоре на 3. и 4. питање.</p>
<p>1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме Да</p>
<p>2. Да ли дисертација садржи све битне елементе Дисертација садржи све битне елементе: увод, централна поглавља, закључак и списак литературе.</p>
<p>По чему је дисертација оригиналан допринос науци За разлику од досадашњих синтетичких и аналитичких истраживања романа српске модерне (Б. Станковић, М. Ускоковић, В. Милићевић, С. Ђоровић, И. Ћипико) – о којем су до сада у својим студијама писали, између осталих, Јован Деретић (<i>Српски роман 1800-1950</i>) и Радован Вучковић (<i>Модерна српска проза</i>), у средишту ове дисертације јесу јунаци романа насталих крајем 19. и почетком 20. века, као и начини тематизовања сукоба тих јунака са друштвом и друштвеним нормама тога доба. Проблем који је у српској књижевности дошао у први план код реалисте Лазе Лазаревића, што је у својим приповеткама истакао колизију индивидуе и колектива, у српском роману модерне добија приоритетно и повлашћено место. Отуда, докторска дисертација „Романески јунак српске модерне између индивидуализма и патријархалности“ баца једно другачије светло на модерну као књижевну епоху, с посебним акцентом на друштвени контекст и процесе модернизације и промене што их ова собом носи. С обзиром на чињеницу да се зачеци српског модерног друштва могу тражити управо у првим деценијама 20. века, у дисертацији „Романески јунак српске модерне између индивидуализма и патријархалности“, указује се, са једне стране, на естетичко-поетичке промене у историји српске литературе, док се са друге улази у траг општијим друштвеним променама. Отуда би ова дисертација која у центар пажње ставља проблем односа књижевног јунака, као борца за властити животни простор, према патријархалној традицији из које је потекао, и модерног света који га привлачи и одбија, могла припадати дисциплини коју је нови историзам дефинисао као поетику културе.</p>

3. Недостаци дисертације и њихов утицај на резултат истраживања Дисертација нема битнијих недостатака
X ПРЕДЛОГ:
На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже:
- да се докторска дисертација прихвати, а кандидату одобри одбрана

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

др Горана Раичевић, редовни професор, ментор

др Слободан Владушић, ванредни професор

др Горан Максимовић, редовни професор

НАПОМЕНА: Члан комисије који не жели да потпише извештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извештај образложење, односно разлоге због којих не жели да потпише извештај.